

עולים כיתה פרק 13 חינוך מכיל -עדי שרעבי

דורין: "עולים כיתה" הפודקאסט של מורי העתיד, חושבים חינוך, עושים חינוך מדברים חינוך.

קובי: אחד האתגרים העומדים כיום בפני כל המורות והמורים, הוא שילובם של ילדים עם צרכים מיוחדים, בכל כיתות הלימוד. התיקון לחוק החינוך המיוחד, המכונה גם הרפורמה בחינוך המיוחד, משנת 2018, עשה שינוי מהותי במערכת החינוך, ושינה את עולמם של הילדים עם הצרכים המיוחדים, אבל גם את עולמן של המורות, בכל הכיתות, ובכל הגילאים. מה אומרת הרפורמה, איך מתמודדת מערכת החינוך עם הרפורמה, ומה עובר על המורים בשטח?

אני קובי דביר, ואתם מאזינות ומאזינים ל"עולים כיתה", הפודקאסט של התוכנית לתואר שני אם טיף' בסמינר הקיבוצים, בפודקאסט הזה אנחנו מדברים, עם ועל מורות ומורים, ועל המעשה החינוכי, הפעם נדבר על חינוך מכיל. אני שמח לארח היום את ד"ר עדי שרעבי, אשת חינוך, מרצה, וחוקרת את תחום החינוך המכיל, מגוון, ושונות בין לומדים. עדי עוסקת בהכשרת מורים מעל 15 שנים, ובשנים האחרונות היא עומדת בראש התוכנית לתואר שני מוסמך בהוראה, אם טיף' בסמינר הקיבוצים, היי עדי תודה שבאת.

עדי: היי קובי.

קובי: אני רוצה שנתחיל רגע בלעשות סדר, גם לי וגם למאזינות ולמאזינים שלנו בעיקר, במושגים, היום אנחנו מדברים, אנחנו אומרים חינוך מכיל, אבל זה מושג יחסית חדש, כשגדלנו רובנו הכרנו מושגים אחרים, כמו חינוך מיוחד, חינוך משולב, כיתה קטנה, ילדים עם צרכים מיוחדים. תנסי רגע להתחיל בלעשות לנו סדר, מה ההבדל בין כל המושגים האלה.

עדי: אני אנסה לעשות סדר, כי אני חייבת להגיד שאנחנו גם בפתיח שלך, שדיברת על ילדים עם צרכים מיוחדים, אז בואו נשאל את עצמנו למי אין צרכים מיוחדים? מה זה אומר צרכים מיוחדים? יכול להיות שיש כאן ילדים שיש להם צרכים חינוכיים מיוחדים, כלומר שאנחנו צריכים לחשוב איך מלמדים אותם בשיטה אחרת, בדרך אחרת, בקצב אחר, זה מאוד תלוי בילד, זה מאוד מאוד משתנה מילד לילד, אז שאנחנו מדברים על מונחים על טרמינולוגיה היום, בהקשר הזה של חינוך מכיל, אנחנו מדברים על מגוון על שונות, על כך שיש ילדים עם מוגבלויות, או ילדים עם צרכים חינוכיים מיוחדים, שלומדים בכיתות הרגילות, או במערכת החינוך, באופן כללי אבל לא רק, כלומר כשאנחנו מתייחסים היום לחינוך מכיל למגוון, אנחנו מתייחסים לכך שצריך לתת כבוד לשונות. שונות זה דבר חיובי, אנחנו לא מנסים להפוך לאף אחד לנורמלי, כמו בעבר, שהיה כשדיברו על שילוב, דיברו על נורמליזציה, אבל הפיכה של אנשים לילדים, לסו קולד נורמליים, אז נורמלי זו מילה שקצת כבר יצאה מהלקסיקון, אלא יש יותר-...

קובי: תחת ההנחה, שאין אף אחד נורמלי ממילא.

עדי: יכול להיות שזה אותה הנחה, אבל ההתייחסות צריכה להיות, לכך שכל אחד מאיתנו הוא שונה מהאחר, אין בכלל דבר כזה המושג הומוגני, לא קיים בהקשר של אנשים, יכול להיות שיש לנו דברים משותפים מסוימים, אנחנו יכולים להיות מאותו מין, אנחנו יכולים להיות עם אותו צבע שיער, או לאהוב זמר מסוים, או אבל בסופו של דבר כל אחד שונה מהאחר, כשמדברים על מגוון, ועל שונות, לא מתייחסים היום רק לילדים עם מוגבלויות, שמוגבלויות זאת מילה מאוד מאוד גדולה, כי זה יכול להיות ילדים עם מוגבלויות כמו הרצף האוטיסטי, זה יכול להיות מוגבלויות כמו מגבלות שכלית התפתחותית, זה יכול להיות מוגבלויות שקשורות לחושים, עיוורון, חרשות, אוקי, זאת אומרת יש הרבה מאוד מוגבלויות, וגם בכל בהקשר של כל מגבלות ומגבלות יש רצף.

קובי: אז אני אחדד רגע את המושגים שדיברת עליהם, כי הבנתי בשיחה שהייתה לנו קודם, שהיום למשל לא מקובל להגיד ילד בעל צרכים מיוחדים, אלא אומרים ילד עם צרכים מיוחדים, ולא אומרים יותר לקויות, אלא גם השתמשת במושג מוגבלויות, אז למה השינויים בטרמינולוגיה? איפה זה חשוב?

עדי: אז אוקי, אז דבר ראשון, הבעל זה אף אחד, זה לא, זה לא בבעלות האדם, אוקי, יש לו לאותו אדם, הוא עם מוגבלות מסוימת, הוא עם אוטיזם, הוא עם מוגבלות שכלית, זה יכול להיות גם לקויות שכיחות

יותר, מוגבלות שכיחות יותר שהן לא נכנסות, בכלל לפחות חלק מהאנשים שיש להם את הלקויות האלו, לא נמצאים בכלל בהקשרים שאנחנו מכירים, של החינוך המיוחד, שזה לקויות למידה והפרעת קשב, אוקי, אז זה גם כאן עם לקות למידה, ולא בעל לקות למידה, אני לא בוחר זה מולד, אני לא בוחר להיות בעלים של משהו, אני כן, זה חלק ממני, אבל זה לא הדבר היחיד, זה לא הדבר היחיד שבעצם יוצר את הזהות שלי, אוקי, שאני אומר על משהו, אפרופו העניין של זה, לא רק בעל, כשאני אומר על משהו שהוא מוגבל, או כשאני אומר על משהו שהוא דיסלקט, או כשאני אומר על משהו שהוא אוטיסט, למרות שיש הרבה חברה על הרצף האוטיסטי, שלא אוהבים שלא קוראים להם אוטיסטים, אנחנו אוטיסטים וזהו, וזה כמובן להחליטם וצריך לכבד את הרצון שלהם, אבל כאן הכוונה היא שאדם שיש לו אוטיזם, לדוגמה זה לא הדבר היחיד שמאפיין אותו, יש לו עוד דברים, יש לו תכונות אופי, יש לו אהבות, יש לו חוזקות, יש לו אתגרים שהוא מתמודד איתם, זאת אומרת,

קובי: אז הרצון הוא גם לא להגיד שהוא לקוי, אלא שהוא יש לו איזושהי מוגבלות, הוא בסדר, אבל יש לו איזה משהו שמגביל אותו, זה זאת האבחנה בעצם, בטרמינולוגיה כן.

עדי: זה דבר ראשון, מה זה, עוד פעם, מה זה בסדר, אפרופו נורמלי שאמרנו קודם, מה זה בסדר? זה להיות, זה להיות כל דבר חוץ מ, כמובן אם אני עושה דברים שאני פוגע באחרים, אם אני עושה, אוקי, מבחינה ערכית אני עושה דברים לא בסדר אז, אבל ה בסדר זה מאוד מתכתב עם הנורמלי של מה שהיה קודם.

קובי: ואז עכשיו בואי נרד רגע לרזולוציה של מה זה חינוך מיוחד, על השם הזה שאנחנו מכירים פיזי, אז בואי נחבר.

עדי: אז, אוקי אז יפה, אז חינוך מיוחד, בעבר כשמתייחסים לחינוך מיוחד, בעבר התייחסו לחינוך מיוחד, התייחסו לכך שיש ילד מהחינוך המיוחד, אוקי החינוך המיוחד, ההתייחסות הייתה אליו כאל מקום בית ספר לחינוך מיוחד, פנימייה, או מוסד לחינוך מיוחד, כיתת חינוך מיוחד בבית ספר רגיל, זאת אומרת, זה כן אפשר להתייחס לזה כאל משהו פיזי, היום בתיקון חוק החינוך המיוחד, גם פה עשו איזשהו בהקשר הזה שווינו, יש הרבה שינויים טרמינולוגיים בהקשר הזה, מדברים על ילדים שמקבלים שירותי חינוך מיוחדים, כלומר בודקים מה כל ילד, למה כל ילד זקוק, זה מה שאמורים לעשות, לבדוק מה כל ילד זקוק, על פי התפקוד שלו, כל ילד זקוק למשהו אחר, גם אם הוא מאובחן עם בדיוק אותה אבחנה, בדיוק אותו אותה רמת תפקוד, הוא יכול להיות ילד אחד, יכול להיות זקוק למספר שעות של קלינאית תקשורת, והילד השני לא, והוראה מותאמת וכולי, או סייעת שמלווה במספר שעות, כזה ואחר, אז למעשה השירותים, שירותי החינוך המיוחדים, הולכים איתו או איתה, הם לא אמורים ללכת איתו או איתה, כלומר אותם שירותים, הוא יקבל, הוא אמור לקבל גם אם הוא בית ספר לחינוך מיוחד, וגם אם הוא בכיתה קטנה, או גם אם הוא משתלב שילוב מלא בכיתה רגילה, אוקי שאפרופו טרמינולוגיה, עדיף להגיד השתתפות, השתלבות, טרמינולוגיה זה דבר חשוב, אנחנו מסתבכים איתה הרבה פעמים, גם לא כולם מסכימים על טרמינולוגיה, אבל היא כן קשורה למהות, ולכן ברגע שמחברים את הטרמינולוגיה למהות, אז גם חשוב להקפיד עליה, אבל עדיין אני חייבת להגיד שגם אני, שאני מי שמכיר אותי, יודע שאני מאוד מאוד מקפידה להיות מעודכנת, בהקשר של טרמינולוגיה, גם אני לפעמים שואלת את עצמי במקומות מסוימים, עד כמה זה באמת מבטא את מה שרוצים, שזה יבטא ומה זה משנה, בעצם אם זה השתתפות, והשתלבות, או שילוב, מה זה משנה הנה אני אשאל אותך, מה זה משנה מה ההבדל בין השתלבות לבין שילוב לדעתך?

קובי: אז אני חושב שבאמת השאלה שעולה מזה, זה עד כמה חשוב להנכיח את העניין, זאת אומרת, כי טרמינולוגיה בעצם באה להנכיח, אז למה להנכיח?

עדי: לא. לפני כן, לפני כן, קובי לא, אבל לפני כן, לפני ההנכחה הזאת שאתה מדבר אליה, שתיכף נחזור אליה, חשוב להבין שלא סתם, זאת אומרת השינויים הטרמינולוגיים, כשבגלל שמתייחסים אליהם כדבר מהותי, אז חשוב מאוד להבין באמת מה אני עושה, כשאני משנה טרמינולוגיה, אוקי, אז אם אני אומר, אני משלב, אני מכיל, אפרופו למה אומרים היום חינוך מכיל, ופחות הכלה, כי אני מכיל, יש לזה מגוון של פתרונות, אני מכיל, אני משלב, אוקי הילד משתלב בכיתה, אז אני חושבת שצריך להקפיד על טרמינולוגיה, צריך להנכיח, כן דברים, את הטרמינולוגיה הנכונה, כדי שזה לא יפגע בקהל, לפעמים בקהל שלם שבאוכלוסייה שלמה, של אנשים,

קובי: אבל בעצם בכל פעם שאנחנו עושים את זה, אנחנו מגדירים שמות כאלה, ומושגים, אנחנו מנכחים את השונות, את המוגבלות, זה נשאר פה, השאלה אם זה נכון.

עדי: מצד שני, אבל מצד שני, קובי זה שם, זאת אומרת כשאומרים על ילד לדוגמה, כשילדים רבים בכיתה, והם קוראים אחד לשני אוטיסט, או מפגר, אוקי, פעם לא היה, לא הייתה, לא היה מונח, מוגבלות שכלית, היה זה, לא היה עם מוגבלות שכלית, זה היה מפגר, אתה יודע שלי יש אח עם מוגבלות שכלית, וכשאני הייתי ילדה אז ההתייחסות הייתה לאלי כילד לא עם פיגור, אלא זה היה,

קובי: כאילו זה מה שהגדיר אותו,

עדי: כן, ולא רק זה, גם השימוש במילים האלו, במונחים האלה כקללות עכשיו, אתה מכיר בטח את הצמידים, ואת "האוטיסט זה לא קללה" יצא לך להכיר,

קובי: כן בטח

עדי: אז "אוטיסט זה לא קללה" יזם את זה האחיין המדהים שלי אבירם פישר, שהפך את זה לפרויקט באמת יוצא דופן, כי ברגע שהוא התחיל בתהליכים כאח, בתהליכים יש לו אח על הרצף האוטיסטי, בתהליכים האלו של להבין ולקבל והכל, הוא בעצם אחד מהדברים שהוא אומר תמיד, זה שכל כך פגע בו זה שמשתמשים במילה אוטיסט כקללה, עכשיו זה לא רק אוטיסט, זה אוטיסט, זה בכלל זה יכול להיות כינויים שונים, שמתייחסים לאנשים עם מוגבלויות, וגם לא עם מוגבלויות, גם כאלה עם אחרים.

קובי: אז בואי נדבר על מה שקורה היום בפועל בחינוך המיוחד, איזה סוגים של חינוך מיוחד יש היום?

עדי: אוקי, אז הסוגים לא מאוד השתנו בשנים האחרונות, כלומר מה שקורה זה שעדיין יש רצף של הכלה, אפשר לקרוא לזה ככה, או של השתלבות, שזה המסגרת שמייצגת בצורה הטובה ביותר את החינוך המכיל, זה בעצם המסגרת של החינוך הרגיל, שילדים עם וללא מוגבלויות, ולא רק עם מוגבלויות, דיברנו קודם על מגוון, ועל ילדים שמגיעים מתרבויות שונות, עם, אוקי כולם לומדים ביחד באותה כיתה, וכולם צריכים לקבל את התנאים המתאימים להם, כדי שהם יוכלו ללמוד כמו שצריך, ולא רק ללמוד, השהייה שלהם בבית ספר לא צריכה להיות קשורה רק ללימודים, היא צריכה להיות קשורה לחברה, ההשתלבות הזאת צריכה להיות קשורה להקשר חברתי, רגשי, התנהגותי, הכל צריך להיות שם, זה לא רק הלימודים. לפעמים בכלל ילד עם מוגבלות מסוימת, יושב בכיתה רגילה, דווקא בכלל בשביל בגלל, לא בעניין הלימודי, אלא דווקא בשביל שהוא יותר ישתלב בחברה, ובהקשר הזה, אז יש את הכיתות בבתי הספר הרגילים, אחרי זה אולי נרחיב על זה קצת, מה זה אומר מבחינת מורה בחינוך הרגיל, יש כיתות קטנות בבית ספר רגיל, שאם בעבר אותם ילדים, אני מזכירה לך שהורים וילדים שמקבלים שירותי חינוך מיוחדים, כשהם ישבו בכיתה הרגילה, הם היו, למדו שם, לפעמים זו הייתה מין מובלעת כזאת, בתוך בית הספר, לא באמת היה קשר בין אותם ילדים לבין בדיוק.

קובי: אינטראקציה בין ילדיה שכיתות השכבה השונות.

עדי: בדיוק. זאת אומרת, אני לא אשכח את זה שהייתי מדריכה פדגוגית, והגעתי לצפות בסטודנטית, שהייתי בחינוך המיוחד מדריכה פדגוגית, זה היה די לפני הרבה שנים, הגעתי לצפות בבית ספר בסטודנטית, שלימדה בכיתה קטנה, ותיאמתי איתה שאני אבוא כבר לכיתה, ושאלתי איפה נמצאת הכיתה, הייתי צריכה ללכת באמת, צחקתי כאילו צחוק עצוב, אבל עם הסטודנטיות, שחבל שלא היה אז את המד צעדים, כי הלכתי מסביב לכל בית ספר, עד שהגעתי לאיזה מקום מרוחק, ששם הייתה הכיתה של החינוך המיוחד, עכשיו כשעל פניו, כשאתה אומר כיתה קטנה בבית ספר רגיל, אתה מצפה-...

קובי: שהם יהיו חלק.

עדי: בדיוק. שזה יהיה חלק, שבסדר אז הם מופרדים בתוך הבית ספר, אבל שזה יהיה באותה קומה, גם פיזית, וגם בפעילויות, אז היום זה שונה, כמו שאמרתי, זה היה הרבה שנים, וברוב המקומות זה מאוד מאוד דואגים לכך, שהפעילויות יהיו משותפות לתלמידים, עם וללא המוגבלויות, בכיתה הקטנה, ובכיתה הרגילה.

קובי: את יודעת מה, אני אעצור רגע, ואני אגיד משהו שלא תכננתי, אבל אני אביא משהו מהבית ספר של הילדים שלי, שיש להם בשכבה כיתה קטנה, ודווקא אנחנו נפגשים בזה של הפעילויות המשותפות,

הילדים מהכיתה הקטנה לא כל כך באים, זאת אומרת אנחנו, אני בוועד, של אחת הכיתות של הילדים שלי, הכיתות הרגילות, ללכת לקרוא לזה אבל,

עדי: באיזה גילאים הם אבל באיזה,

קובי: ג'

עדי: אוקי.

קובי: ואנחנו מזמינים לאירוע של השכבה, והם לא באים.

עדי: אז אני רוצה להגיד לך משהו בהקשר הזה,

קובי: טוב, אותנו זה מבאס, כי כאילו הנה באנו ורצינו לעשות, והם לא באים כן.

עדי: והם לא באים. אז דבר ראשון, אתה העלית משהו מאוד חשוב, כי מאוד מעניין את תחושת השייכות שלהם, ובמקרה הזה של ילדים בכיתה ג', זה לא רק שלהם, זה גם של ההורים שלהם, זה 1, 2, 1 ו-2 זה שילדים שלומדים בכיתות קטנות, הרבה פעמים לא גרים בשכונה של אותם ילדים שלומדים בבית הספר, הם בדרך כלל מגיעים בהסעות, הם גרים או באותה עיר בשכונות אחרות מרוחקות יותר, או לפעמים אפילו הם מקבלים אישור מיוחד, כי אין את הכיתה הספציפית המתאימה, שמגיעים גם עיר אחרת שזה מרוחק עוד יותר, ואז כשיש פעילויות אחר הצהריים הם לא חלק באופן קבוע, אז כשמזמינים אותם פעם אחת, לבוא לאיזושהי פעילויות, אז זה לא זה, לא חלק ממה שהם רגילים, הם התחושת השייכות כאן כנראה לא גבוהה, ולכן אפרופו מה שאמרת, ואני שמחה שהעלית את זה, לחשוב איך יוצרים מצב שיש פעילויות קבועות, לא ל"ג בעומר, ויום העצמאות, בואו תדליקו איתנו מדורה, איזה כיף, עשינו ביחד, אלא שיהיו דברים, פעילויות שהן פעילויות משותפות, באופן רציף.

קובי: יש שם ממש חילופי תלמידים, במהלך ימי הלימוד מגיעים התלמידים, מהכיתות ג' 1 ו-2 מגיעות ג'3, הם הולכים לשם לשחק, להיות איתם, ולפעמים חלק מהשיעורים, הילדים מהכיתה הקטנה מגיעים לכיתות הקטנות יותר, זאת אומרת, יש איזה חילופים כאלה, אבל באמת יכול להיות שזה לא חלחל, וההורים,

עדי: כן, וזה אני מזכירה לך, שוב אמרנו ילדים והורים, אוקי, זאת אומרת, הילדים בכיתה ג' הם לא, הם לא עצמאיים, וגם אני לא יודעת מה רמת התפקוד שלהם, אם אוקי, אז היה את,

קובי: אז אם אנחנו חוזרים רגע לרצף, אז הייתה היה לנו את הילדים, שמשתלבים בכיתות הרגילות באופן מלא, את הכיתות הקטנות.

עדי: באופן מלא, עם סייעת בדרך כלל לפעמים, גם איזה קוראים לזה תומך הוראה, תומכת הוראה, ויש את הכיתות הקטנות, ויש בית ספר לחינוך מיוחד, עכשיו בתי הספר לחינוך מיוחד הם בעצם המסגרת הכי סגריריטבית, הכי לא,

קובי: לא משלבת.

עדי: לא משלבת, בדיוק פעם מהטרמינולוגיה, אז אני מחפשת את המילה המתאימה, כל הזמן ובשעה כזאת כבר.

קובי: אז עדיף ללכת לאנגלית שזה יותר אז,

עדי: האמת היא שכן, אבל מה שרציתי להגיד שגם בבתי ספר לחינוך מיוחד, היום עושים, יש הרבה פעמים, אנחנו רואים שיתופי פעולה בין בתי ספר לחינוך מיוחד, לבתי ספר רגילים שעושים פעילויות משותפות.

קובי: כדי לייצר את השילוב הזה.

עדי: ולפעמים ילדים ספציפיים, מגיעים לשיעורים מבית הספר לחינוך המיוחד, לבית ספר הרגיל, זה קורה בכל מיני מקומות.

קובי: עכשיו כל זה נובע כמו שאמרתי, בפתיח מהתיקון ה-11 לחוק חינוך מיוחד, לתיקון שנעשה ב-2018, זה גם מכונה הרפורמה בחינוך המיוחד.

עדי: אז אני רגע אעצור אותך קובי, כי המסגרות האלה שדיברתי אליהן, היו גם לפני כן, ההבדל הראשון, שדיברתי עליו, בין מה שהיה קודם למה שעכשיו, זה שהילד בעצם הולך עם סל השירותים שלו, הוא יכול, וההורים שלו, שזה הדבר, אחד הדברים המשמעותיים, ההורים שלו יכולים לבחור, האם הוא יקבל את אותו סל שירותים, אוקי את שירותי החינוך המיוחדים, בכיתה רגילה, בכיתה קטנה, או בבית ספר לחינוך מיוחד, זאת אומרת, עם בעבר הייתה ועדת השמה, שהיום נקראת ועדת זכאות ואפיון, בוועדת ההשמה תחשוב רגע, על אפרופו טרמינולוגיה, מה זה ועדת השמה, אוקי ועדת השמה, היו מגיעים, הייתה מגיעה, בוועדה ישבו נציגות בית הספר, נציגות של הרשות, נציגות של אוקי יש, זה וגם ההורים יכלו להגיע, או נציגות, וגם נציג של הורים יכלו להגיע לוועדה, אבל בסופו של דבר לא משנה מה ההורים, זאת אומרת ניסו להתחשב בהורים, לפעמים, לא תמיד להתחשב בדעתם, אבל בסופו של דבר מי שהחליט, זה אנשי המקצוע, לא ההורים. עכשיו אם תשאל, אני יכולה להגיד לך שהייתה לי שיחה עם הסטודנטים השבוע, ואחד הדברים שהם אמרו, שמאוד קשה עם זה, כי יש הורים, שיכול להיות שלוקחים החלטה לא נכונה, אז למה לאפשר להם את זה? זאת אומרת היה לנו ממש ויכוח בכיתה, על למה לאפשר, אז למה בעצם לאפשר? באמת למה שההורים יחליטו? למה שהמורים...

קובי: בעצם מה שעשו בזה, לקחו את היכולת להחליט מאנשי המקצוע, והעבירו אותם להורים, כשבעצם אולי זאת שאלה מקצועית, ולא שאלה משפחתית.

עדי: אז, אבל אוקי אז הרעיון הוא שאנשי המקצוע, כבודם במקומם, אוקי, הם יכולים וגם חשוב שהם יתנו, יסבירו, יתנו את כל הרווח מול הפסד לגבי כל מקום, ומקום זאת אומרת, מה היתרונות ומה החסרונות של כל מקום ומקום, אבל בסופו של דבר יש משפט שנקרא, לא עלינו בלעדינו, אוקי זה אומר אל תחליטו על החיים שלנו, תנו לנו להחליט על החיים של עצמינו, וזה בא מהתפיסה הזו, שהיא תפיסה מאוד מקובלת בעולם המוגבלויות, ולא רק, ואני חושבת שמה שקרה דרך אגב בתיקון חוק החינוך המיוחד, אם חשבו שתהיה הצפה של ילדים שילמדו, אני לא יודעת, אין לי נתונים סטטיסטיים כרגע, לתקף את מה שאני אומרת, אבל ממה שאני שומעת, במקום שיהיו הרבה מאוד ילדים, שמשתלבים בחינוך הרגיל, יש הרבה מאוד דווקא במסגרות החינוך המיוחד, דווקא בגלל שההורים מרגישים, ששם הם יקבלו את המענים הטובים ביותר, כי אפרופו אצלנו, בתכנית האם טיץ', יש מספר קורסים שמתייחסים, ל זה גם לא מספיק, שמתייחסים להיענות לשונות, לומדים לחינוך מכיל לאסטרטגיות בהוראה פרטנית. זאת אומרת, יש באמת, נכנסים כל מיני קורסים, שאמורים לתת מענה, ולו חלקי, למה שמורה, להתמודדות של מורה בכיתה רגילה, שיש לו ילדים שמשתלבים, שמקבלים שירותי חינוך מיוחדים, מעבר לאותם ילדים, שבכל כיתה אנחנו יודעים היום, שיש לא מעט ילדים עם לקויות למידה, והפרעת קשב, ושצריך לתת להם מענים, גם שהם מענים ייחודיים, זה באמת, זה הפך להיות, לא, זה לא פשוט לכל הצדדים.

קובי: אז בואי נדבר רגע, מכיוון שאנחנו פודקאסט שעוסק במורים ומורות, ומה שהם עושים, מה התיקון הזה עשה למערכת החינוך, לשטח, למורים למורות, גם מבוגרים?

עדי: עוד פעם, אנחנו נדבר כאן באיזושהי, זאת קצת הכללה, כמובן, כל מה שאני אגיד כאן זה קצת הכללה, כי יש בתי ספר שזה עובד, שזה עובד טוב, ויש בתי ספר שזה עובד רע, זאת אומרת, שעובד פחות טוב. יש את הרצף הזה גם פה, אוקי, אבל ממה שאני שומעת ממורים, זה שהם נכנסים לכיתות היום, שהם כיתות מאוד מאוד הטרוגניות, ואין להם את, האני רוצה להגיד הכלים, ואז אני חושבת לעצמי, מעבר לכלים, מה עוד אין לנו לפעמים, אין להם את הידע, לא רק איך להתמודד, אין להם ברמת הידע, הם עומדים חסרי אונים, הרבה פעמים מול כל מיני, כל מיני מצבים, שהם לא יודעים איך להתמודד בצורה נכונה, בלי לפגוע באותו ילד באינטראקציה שלהם, על עם ההורים של אותם ילדים, זאת אומרת, השבוע בדיוק באחד, בקורס שאני מלמדת באם טיץ', אחת מהסטודנטיות שהיא סטז'רית, אוקי, היא כבר מורה, היא דיברה על זה שיש לה בכיתה מספר ילדים על הרצף האוטיסטי, שמשתלבים עם משלבות. המצב הזה יצר עבורה את הצורך, לנהל כיתה אחרת, נכון אתה מנהל את הקורס ניהול והנהגת כיתה, לנהל כיתה, כשיש לא רק ילדים בכיתה אלא גם מבוגרים.

קובי: וכמה...

עדי: וכמה ולנהל את הכיתה בצורה הזאת, שגם להפיק את השיש לך עוד מבוגרים בכיתה, אתה יכול להשתמש בזה כמשאב, כמשהו מאוד חיובי, שיעזור, לא רק בדרך כלל שיש מלווה או תומכת הוראה בכיתה, לא תמיד היא, או בדרך כלל משתדלים אפילו שהיא לא, תהיה צמודה לילד שבוא, נגיד שמראש, קובי: בזכותו היא פה.

עדי: בדיוק. זאת אומרת, הרבה פעמים קוראים לזה, יש לזה כל מיני שמות, מלווה סמויה, אוקי מכמה טעמים גם כדי שהוא לא יפתח תלות, גם כדי שלא תהיה סטיגמה, יש כל מיני טעמים שבגללם לא תמיד מדברים על זה, זאת אומרת, היא הופכת להיות כמו מלווה של כל הכיתה, עכשיו כשמגיעה מורה לבית ספר, במיוחד מורה חדשה, ויש לה נגיד 3 תומכות, או מלוות כאלו, בכיתה, והן בעצם מגיעות ללוות ילד מסוים, והיא צריכה לחשוב על הדרך להגיע איתם למצב שהן לא רק שהן עוזרות ומשתלבות בכיתה, בצורה כזאת שיסיע לילדים, ולה, לה, גם שלא, גם שלא יגרמו נזק, כי אם הם יושבות מלוות בכיתה, ומתעסקות בכל מיני דברים, ואז לא ממש נמצאות שם, אלא נוכחות פיזית, זה גם יכול לגרום נזק, לא רק לא להועיל.

קובי: אז את מתארת ב-2 מצבים, גם את הסיטואציה של הידע, שחסר למורים, וגם את הצורך בניהול כיתה אחר, אבל אני חושב ש-2 הדברים האלה הם, אני אגיד את זה, הם פתירים, זאת אומרת, אתה יכול לתת יותר ידע, ואתה יכול לגרום לנהל יותר טוב, השאלה בבסיס, אם זה נכון, זאת אומרת, מי מרוויח, ומי מפסיד, מהסיטואציה הזאת.

עדי: אוקי אנחנו הולכים, אנחנו הולכים למשהו אחר. האמת היא שיש כל כך הרבה דברים שאפשר לדבר עליהם, ומכיוון שזמנינו קצר, את זה אני אומרת כי אני יודעת, אז אני לא אכנס לעומס כרגע, בהקשר הזה, כי יש לי עוד מה להגיד על הדבר הקודם, בהקשר של מי מרוויח אצלי זה...

קובי: ואם אני אשלים את השאלה, ואם אין מישהו שמפסיד, זאת אומרת דווקא מהסיטואציה הזאת. עדי: אז אני רוצה, אז אני רוצה להגיד לך משהו, עם חינוך מכיל מיושם כמו שצריך, כולם מרוויחים. כולם מרוויחים. זה גם הילדים שמגיעים עם שירותי חינוך מיוחדים לכיתה, וגם אלו שהם ללא שירותי חינוך מיוחדים, אבל הם עדיין יש להם את הצרכים הייחודיים שלהם. דבר ראשון, מאוד חשוב שזה יקרה מגיל מאוד צעיר, זאת אומרת, להיות ביחד, שהכבוד לשונות זה שזה בסדר. אחר כך תחשוב על העל הילדים שלך, על עצמך, כל אחד מאיתנו יש לו את החוזקות שלו, יש לו את החולשות שלו, יש לו את הדברים שהוא טוב בהם, יש לו את הדברים שהוא פחות טוב בהם, יש את הדברים שהוא אוהב והוא פחות אוהב, וברגע שאני מקבל את זה אצל אחרים, אני מקבל את זה גם אצל עצמי, אוקי זאת אומרת, אם אני מקבל את זה שזה בסדר, דיברת קודם על הבסדר, שזה בסדר שמישהו לא כמוני, שמישהו שונה, זה בסדר שמישהו מתנהג אחרת, זה בסדר שמישהו, שאחד מהילדים בכיתה שלי טוב במשהו אחד, הוא טוב במתמטיקה נגיד, אבל הוא צריך איזושהי עזרה בליצור קשר חברתי, זה בסדר זה כמו שזה בסדר שאצלי יש משהו אחד שאני טוב בו, ובאחר לא, זאת אומרת, כל העניין של הערבות הדדית, זה ערכים, המילה שהייתה חסרה לי קודם זה ערכים, זה אני חושבת אחד הדברים המשמעותיים ביותר, שנכנסים שאנחנו מחנכים ילדים לערכים, ולא מחנכים אותם על ידי לספר להם על, אלא לחוות תוך כדי, וליישם ליישם את הדברים, להיות אנשים יותר טובים בעתיד, וגם צריך להבין, שגם אם לילד, כמו שאני, אני אסיים את החלק הזה, כמו שפתחתי, גם אם לילד יש איזה מוגבלות, יש לו הרבה דברים אחרים, שהוא יכול לתרום לאחרים, וזה משהו שזה אחד התפקידים של המורה. למצוא את הדברים שהוא יכול לתרום, שהוא יכול ככה לגרום לאחרים ללמוד להפיק משהו, ממה שהוא נותן, שהוא חזק, ואין כזה דבר שלילד אין חוזקות, הנה...

קובי: איפה את יודעת איך עובר הגבול הזה בין...

עדי: עכשיו רגע, לפני שאתה ממשיך קובי, אני רוצה להגיד לך משהו, שאלת אותי על המפסידים, אז אני חוזרת, כשחינוך מכיל מיושם כמו שצריך, מה זה אומר מיושם כמו שצריך, שהמורה מגיע עם הידע המתאים, כשהילד מקבל הלמידה מונגשת בצורה מותאמת, לא רק על למידה באופן כללי, גם בהקשרים אחרים, הכוונה גם מבחינה חברתית, זאת אומרת, זה ברגע שזה נעשה בצורה נכונה, אף אחד לא מפסיד, אוקי, מי שמצטיין בלימודים, בתחום מסוים, ימשיך להצטיין בלימודים, יכול להיות שאחר יהפוך

לגם מצטיין בעתיד, אבל אני אומרת יש כאלה, אני כל הזמן שומעת קול חששות, שזה יוריד את הרמה של הכיתה, זה לא אמור להוריד את הרמה של הכיתה, זה לא...

קובי: אבל הילד גם מכיר את ההתייחסות, דווקא לא לנושא הלימודים, אל הנושא של האווירה בכיתה, ופה אני רוצה לשאול אותך, מתי עובר הגבול בין ילד שנמצא בכיתה, יש לו את הסייעת שלו, והתמיכה שלו, וכולי, אבל נגיד לצורך העניין, הוא מפריע בכיתה, עם כי יש לו בעיות התנהגות, איפה עובר הגבול של מתי, את תגידי בתור מי שמכירה את הנושא, המחיר של ההשתלבות גבוה מדי, כי הוא פוגע יותר בשאר, אז צריך להיות פה איזה שהוא משתנים.

עדי: אז תראה, גם בתיקון חוק, גם בתיקון חוק החינוך המיוחד, יש סעיף שמתייחס לכך שעם ילד עלול לפגוע באחרים, או בעצמו, ילדים עם הפרעות התנהגות לדוגמה, שיש להם התנהגות שהיא מפריעה באופן משמעותי לסובבים אותם ולעצמם, לגבם התיקון הזה אני לא אגיד שהוא לא חל, אבל למעשה פה מי שיחליט איפה הם ילמדו, זה באמת אנשי המקצוע, ולא ההורים של אותו ילד, בסדר, אז כך שאם מורה לא מצליחה להתמודד עם ילד, באמת שיש לפעמים יש קשיים אובייקטיביים של ילדים מסוימים, שבאמת זה פחות מתאים, ואני אגיד יותר מזה, יש היום ילדים, שלהיות בבית ספר לחינוך מיוחד זאת לא מילה גסה, בית ספר לחינוך מיוחד, בית ספר לחינוך מיוחד, אם הוא פועל כמו שצריך, וכן עושה, יש לו קשרים עם הקהילה, הוא יכול להיות מקום טוב לילדים מסוימים, ופחות טוב לילדים אחרים. זה מאוד תלוי גם בילד עצמו, ולמה הוא זקוק בתקופה מסוימת בחייו. גם צריכים לזכור שדברים משתנים עם הזמן, אתה לומד, אתה מתפתח, אפשר להיות, ולעבור מחר מבית ספר לחינוך מיוחד, לבית ספר רגיל, וגם לפעמים הפוך, אנחנו רואים ילדים שמתחילים בבית ספר רגיל, ובכיתה ז' עוברים לבית ספר לחינוך מיוחד, כי חטיבה ותיכון זה סיפור אחר, מבית ספר יסודי, מבחינת היכולת של בית הספר ליישם חינוך מכיל.

קובי: אם פעם הייתה, היו מורים שהייתה איזושהי הפרדה, מורים שיש להם התמחות בחינוך מיוחד, היום בעצם כל המורים צריכים להבין בזה, כי כל מורה או מורה יפגשו, סביר להניח, לאורך דרכם עם ילדים, שהם מגיעים עם הצרכים שלהם, אז איך ההכשרה בהוראה, מתייחסת לצורך להכשיר מורים אחרת היום?

עדי: אז זאת שאלה נהדרת, דרך אגב, מאז ומתמיד מי שעבד בחינוך המיוחד, תמיד אמר ולא רק, יש גם אנשים שלא עבדו בחינוך המיוחד, שכל מורה צריך לקבל הכשרה, לפחות חלקית, בחינוך מיוחד, לדברים שנאמרו לפני הרבה מאוד שנים. אני בתחום הזה באמת הרבה שנים, ואני יכולה להגיד לך, שהיום בעצם מה שעושים, זה מיישמים בחינוך הרגיל כל מיני פרקטיקות, שהיו בעבר נחלת החינוך המיוחד בלבד, אוקי, אני מסכימה שצריך שמורה בחינוך הרגיל יקבל הכשרה, שהיא כוללת התייחסות להיבטים שקשורים לחינוך מכיל, בצורה כמה שיותר מקיפה, אז כמובן שיש עוד הרבה דברים שצריכים ללמוד, זה לא, זה לא מספיק, כמו שאמרתי קודם בתכנית שלנו, הכנסתי את זה ככה בצורה די בולטת, אבל עדיין אני אומרת לסטודנטים, יהיו דברים שאתם תצטרכו ללמוד בעצמכם, תוך כדי, ויש גם הכשרות של מורים בשטח, זה לא רק בהכשרת כשהם נמצאים, בשלב של הכשרה להוראה, גם כשהם בהכשרה המקצועית שלהם, אחר כך בפיתוח המקצועי שלהם, אחר כך הם יכולים להתפתח, וללמוד, וגם ללמוד לבד, וגם להגיע...

קובי: אז מה שאת אומרת, יש פה עניין של התפתחות, אבל מה את עושה באמת עם מורות שהן ותיקות, הן לא מוכשרות עכשיו, הן בתוך המערכת, אבל את לא יכולה לחייב אותן לקחת קורס לחינוך מיוחד.

עדי: אז יש את הפיתוח המקצועי, יש את הפיתוח המקצועי, דבר ראשון, זה לא דבר ראשון, אני לא יודעת לגבי הלחייב או לא לחייב, ואני לא רוצה להגיד דברים, שאני לא בטוחה בהם, אבל הרבה פעמים מנהל בית ספר, או מנהלת בית ספר, מחליטים שההשתלמות המוסדית של בית הספר, תהיה קשורה לנושא הזה, כי הם מבינים את הצורך. אני יכולה להגיד לך שאני נפגשתי עם, באחד מהתיכונים באזור תל אביב, נפגשתי עם הצוות, כדי לחשוב איתם ביחד, מה כדאי, איזה תכנים כדאי להכניס להשתלמות המוסדית, וללווי של המורים, כדי שבאמת יוכלו ליישם את הנושא של חינוך מכיל, בצורה אחרת מיטבית.

קובי: תני עדי טיפ למורה, שנכנסת לכיתה, שיש בכיתה הזאת ילדים עם מוגבלות, מה לעשות?

עדי: דבר ראשון, אני רוצה לתת טיפ למורה שנכנסת לכיתה, אוקי זה להבין שהיא צריכה להכיר בהדרגה את הצרכים של התלמידים בכיתה, ועם יש ילד, שהיא יודעת מראש שהוא מקבל שירותי חינוך מיוחדים, זאת אומרת, יש איזה, הוא עבר אבחון, יש הגדרה, או שיש ילד עם הפרעת קשב או לקויות למידה, ויש לא

מעט כאלו בכיתות, צריך ללמוד להכיר אותם, ואת הצרכים שלהם, ולהכיר את הצרכים. קודם אמרתי לך, לא עלינו בלעדינו, הטיפ שלי זה לא רק לקרוא את האבחון, זה לא רק לשמוע מה אמא או אבא של אותו ילד אומרים, אלא לשבת עם הילד ולנסות להבין ממנו או ממנה, מה יעזור לו או לה, כדי ללמוד כמו שצריך, כדי להנות ולאהוב לבוא לבית הספר. ההיכרות האישית הזאת היא כל כך משמעותית, ויש את השעות הפרטניות, אפשר לעשות את זה, אז אפשר למצוא את הזמן, זה שווה את זה, היכרות אישית ברגע שאתה יוצר קשר אישי עם תלמיד, אתה אחר כך הקשר האישי הזה, מלווה אותך גם בהוראה בכיתה הגדולה, זאת אומרת שאתה מסתכל לו בעיניים, יש לכם כבר היסטוריה, יש כבר איזשהו קשר, וגם להבין שזה תהליך לפעמים, זה צעד אחד קדימה ו-2 אחורה, ועוד אחד קדימה ועוד 2 אחורה, צריך סבלנות, וצריך הדרכה, והנחיה, ולא להיות שם לבד, לבקש עזרה במקומות שאני לא מצליחה להתמודד לבד.

קובי: לקראת סיום הגענו לפינת השאלון המהיר. עדי אני שואל, ואת זורקת את המילה הראשונה שעולה לך בראש. מוכנה?

עדי: כן

קובי: הכלה

עדי: מילה טובה, שלפעמים מיושמת לא נכון.

קובי: ילד עם מוגבלות

עדי: עולם ומלואו.

קובי: אחים לילדים עם מוגבלות

עדי: וואו קובי לא הייתי מוכנה. קשר אהבה אחריות.

קובי: אלי

עדי: אהבה עצומה.

קובי: הרפורמה בחינוך המיוחד.

עדי: זקוקה לרפורמה.

קובי: אם טיץ'

עדי: תכנית מהממת.

קובי: סמינר הקיבוצים

עדי: בית.

קובי: חינוך מכיל הוא תפיסת עולם, ובמדינת ישראל בכלל ובמערכת החינוך בפרט, עשינו דרך ארוכה ליישום חינוך מכיל, ועוד דרך ארוכה לפנינו. עדי תודה שבאת, ותודה ששיתפת אותנו בעבודה החשובה שלך, ותודה על שהארת לנו נקודות חשובות, אני מאחל לך שתזכי לקטוף את הפירות של ההשקעה האדירה שלך, בתחום החשוב של החינוך המכיל, ושתצליחי להביא שינוי, אצל כמה שיותר מורות ומורים. "עולים כיתה" כאן סיימנו, אנחנו מחכים לכם בדף הפייסבוק של התכנית שלנו, שם תוכלו להגיב על הפרק ששמעתם, לשתף בתובנות שלכם, או לשאול שאלות. חפשו תואר שני מוסמך בהוראה אם טיץ', סמינר הקיבוצים, אני רוצה להודות לד"ר עדי שרעבי, ראש התוכנית מוסמך בהוראה אם טיץ', בסמינר, לאוהד כץ, מהמרכז החדשנות בסמינר הקיבוצים, ולכם על ההאזנה. אני קובי דביר, ואתם מוזמנות ומוזמנים, לדרג את הפודקאסט שלנו בחנויות האפליקציות, ולסמן עוקב, כך תקבלו התראה על כל פרק חדש שעולה לאוויר. נשתמע בפרק הבא